

Sămănătorul

Revistă Săptămînală

Supt îngrijirea d-lor :

AUREL C. POPOVICI

PENTRU PARTEA POLITICĂ.

D. ANGHEL, ST. D. IOSIF, M. SADOVEANU, C. SANDU-ALDEA, ION SCURTU

PENTRU PARTEA LITERARĂ.

G. M. MURGOCI

PENTRU PARTEA ȘTIINȚIFICĂ.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Sumarul :

AUREL C. POPOVICI. — La răscrucea a două lumi.

C. TEODORESCU. — Moartea soarelui (poezie)

N. N. BELDICEANU. — Neguri (povestire).

I. CORBEA. — Răsplata (poezie).

— Revista Generală. —

REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA :

BUCUREȘTI

EXEMPLARUL :

in țară . . . 20 bani

in străinătate 25 .

ABONAMENTUL ANUAL :

in țară . . . 10 lei

in străinătate . 12 .

„MINERVA“ INSTITUT DE ARTE
GRAFICE ȘI EDITURA
B-dul ACADEMIEI 3.—EDGAR-QUINET 4.—BUCUREȘTI

A APARUT :

DIN SATUL NOSTRU

BCU Cluj / Central University Library Cluj
DE

I. IONESCU-BOTENI

PREȚUL : LEI 1.50.

De vânzare la toate librăriile din țară

SĂMĂNĂTORUL

REVISTĂ SĂPTĂMINALĂ

REDACTIA ȘI ADMINISTRAȚIA
B-dul Academiei, 5,
Strada Edgar Quinet, No. 4.
BUCUREȘTI

ABONAMENTUL ANUAL
În țară 10 lei
În străinătate. 12 »

LA RĂSCRUCEA A DOUĂ LUMI

Le coeur a ses raisons que la raison ne connaît pas.

BLAISE PASCAL.

Nu-î mare artă să dai spiritelor drumul,
Artă însemnează să le organizezi artistic.

FR. RÜCKERT.

Sint țări în cari cuvîntul «națiune» a ajuns deja de mult a fi ridicol; în cari oameni serioși nici nu-l mai pronunță. Se poate ceva mai anormal? Dar cine l'a făcut de ris? În prima linie și aproape numai democrația radicală. L'a făcut de ocară pentru că i-a falsificat înțelesul; pentru că l'a exploatat spre a acoperi și justifica *vulgare pretenții individuale-materialiste, concepții politice-fantastice, «democratice»* — cu idealul suprem al unui popor; a coborît astfel aspirațiunii cu adevărat sfinte într'un politicianism corupt și corupător.

Dar naționalismul este, în fond, identic cu orice politică cu adevărat patriotică și înțeleaptă. De aceea se întâmplă că bărbați de Stat cari combat nu numai democrația ci uneori chiar naționalismul, (de fapt numai declamațiile naționaliste —), fac, adesea inconștient, o politică realmente mult mai naționalistă decît toți adversarii lor gălăgioși și nuli cari sint adesea nenorocirea unei țări, a unui neam.

Naționalismul, în *Statele etnicește omogene*—, este în luptă cu democrația radicală, pentru că cel dintîiu nu sacrifică, cum ar vrea democrația, *partea ideală a politicei* de dragul unor interese materiale trecătoare. Naționalismul cere respectarea individualității specifice, a personalității morale, a caracterului țării, și deci implicit a poporului, așa cum ni le-au transmis veacurile. El, spre acest sfîrșit, cere *conservare, siguranță și o ordonată libertate de dezvoltare pentru popor*; zic *libertate*, nu însă licență, nu anarhie, căci e vorba de o libertate în Stat, iar nu de o libertate în deșărturi, cu care individul «suveran» s'ar fi «născînd» saū pe care și-ar fi «luînd-o» din-

tr'o grădină fără stăpîn, dintr'o căpătină de varză, bună oară a cutărui demagog, din văzduh. Politica națională saŭ patriotică se ferește de teorii abstracte, de doctrine generale și simetrice; ea nu se orientează după «evoluțiile» democratismului în «omenire», ci după trebuințele *reale* ale poporului respectiv, întru cît ele nu-î compromit viitorul; ea nu aplică remedii universale, cînd «liberalism», cînd «democratism», cînd «colectivism», ci *mijloace practice*, reclamate de situația poporului, nu însă de rigorile deducțiilor abstracte; ea aplică libertăți anumite, în anumite țări și împrejurări, în anumită măsură, — libertăți cumpănite: *that sober freedom* cum le zice Tennyson, — nu însă «libertățile omului», nu «drepturi în-născute», nu «teorii integrale.» Dovadă că așa este e faptul că liberalismul s'a văzut nevoit, în multe țări, a-și adăoga adjectivul «național» —; din păcate însă, un simplu adjectiv nu e suficient spre a da unei țări libertăți *naționale*: înțeleg *libertăți potrivite cu istoria ei, cu gradul ei actual de cultură*. Din acest punct de vedere, fiecare țară are trebuință de un partid liberal-național pe lingă unul conservator care, implicit, saŭ este profund național, *mai* național decît cel liberal, — saŭ nu are nici un rost. Și, de fapt, cam așa s'aŭ și desvoltat partidele acestea pînă a nu interveni radicalismul democrat care le-a alterat și le tirăște zilnic *mai* mult cu sine din patrie spre «omenire», spre cosmopolitism și anarhie.

În vremea din urmă, și democratismul și-a pus pe ici-colo o etichetă tricoloră; ea însă nu-î servă la nimic; ea indică numai că asemenea democrații aŭ sentimente naționale dar nu-și daŭ seama de rostul și — primejdia doctrinei lor. Un liberalism *național, adaptat specificelor referențe dintr'o țară*, prefăcut într'o doctrină *specială, admisibilă într'o țară anumită, e o necesitate și deci o doctrină fecundă*. El este perfect compatibil cu monarhia și aristocrația țarei, cu toată desvoltarea ei istorică; el poate trăi în deplină armonie cu elementele politice conservatoare, cu partidul conservator al țarei, care, prin toată ființa sa, este, în orî ce cas *trebuie* să fie forțamente naționalist. Democratismul nu poate fii național *pentru că este un dissolvant pentru o națiune*.

Democratismul (democrația doctrinară) nu poate exista dacă nu va «evolua» spre «destine nebănuite» cerînd mereŭ ca «*poporul să se guverneze pe sine însuși*.» Apoi această revendicare cardinală a democrației este negațiunea întregii istorii naționale, a prezentului și a viitorului unui Stat monarhic, a unui popor cu viitor. Într'un Stat monarhic, orice democrație «conștientă și demnă» — este o con-

tinuă pregătire revoluționară ; căci o democrație «reală» este absolut incompatibilă cu o clasă conducătoare serioasă, și mai puțin cu *monarhia*; orice democrație fiind de fapt, și mai ales de jure, o continuă străduință spre *republică*. Pentru o democrație «conștientă și demnă», — monarhia este o vecinică «usurpațiune» a drepturilor ei «imprescriptibile», monarhul un simplu *tolerat*, de azi pe mine, *usque ad beneplacitum plebis*. — De aici pornește acea crincenă campanie a democrației contra monarhiei și a claselor conducătoare, a aristocrației; de aici ireductibila ei îndrumare «mondială», cosmopolită.

Naționalismul nu cere, nu este prin nimic obligat a cere, — ca «poporul să se guverneze pe sine însuși»; el cere o organizație a Statului, o formă de guvernământ prin care *poporul să colaboreze* în politică, pe măsura celor ce *pot* colabora din mijlocul lui într'o politică *națională*; — el susține că teoria lui Aristotel despre «animalul politic» însemnează că omul nu poate trăi în «societatea umană» de cît într'o *națiune definită*; democratismul însă susține principiul paradox că fiecare animal ar fi un om politic...

Naționalismul cere reforme, da, dar în continuă potrivire cu trecutul *național*, nu cu fazele (și mai ales cu frazele) de «evoluție ale umanității»; reforme în legătură cu dezvoltarea națională de pînă acum, cu trebuințele *naționale* de azi; repet mereu *naționale* pentru-că numai niște lunatici își pot închipui că ar fi făcînd politică națională imitînd orbește, ca niște suflete de robî, caii verzi după pereții globului, tot ce văd că strălucește în «omenire», îmbătîndu-se de «progresul planetar», cum se îmbată Harapii din Congo de vitriol europenesc, cum se încîntău indigenii incuși ai Americii de hîrburile de sticlă vopsită ale *conquistadorilor* portughezi și spanioli plătîndu-le cu aurul, cu toate bogățiile țării lor, cu viața lor.

Naționalismul e politică normală căci e o politică corespunzătoare cu natura poporului, și civilizată în forme. Ea se reduce la principiul profund al lui Rivarol: *res eodem modo conservantur quo generantur*. De aceea, ea singură e fecundă în urmările ei într'o țară, pentru poporul întreg. Ea lasă Statului ceea ce-i trebuie Statului, și dă poporul ceea ce-i trebuie lui *după loc, timp și împrejurări*, nu după doctrine integrale: cetățenilor puțința de progres, — sub o administrație pricepută, dreaptă și cinstită, — prin emulațiune între ei (nu înjugați la carul egalitarismului său al individualismului utopic); poporului puțința de a se înălța, — mereu condus de fii săi cei mai de seamă, — *la treaptă de națiune*; puțința de a se întrece cu semînții, popoare și naționalități în ranguri, pe scara culturii și puterii, căutînd mereu a birui, a-și supune sieși, a împăca său ocoli pe cei

ce-î staū în cale, saū îl primejduesc; nu adurmeat de cîntece bucolice într'un raiū de pacifism, de femenism, de anti-militarism și de suprem burtism la soare, într'o democrație «pură» în cer, dar vecinic feștelită pe pămînt..

* * *

Naționalismul se adresează poporului, nu însă numărului brut, nu mai ales derbedeilor din el; el nu se bate în piept și nu jură pe maxima tribunilor *Vox populi, vox Dei*; dar ține seamă de ea, întrucît e adevărată. — De aceea nici nu-î silit să facă politică după maxima, bine caricată de amicul nostru Dunăreanu, *Vox populi, vox Derbedei*. Naționalismul nu se adresează intereselor individuale și inferioare ale «înșilor», ci, tocmai din contra, *sentimentului lor comun, impersonal, poporului întreg ca entitate națională, puterii lui de abnegare comună, de răbdare, de comună acțiune, de entuziasm, de patriotism*. Căci pentru bunurile sale cu adevărat comune, forțamente de ordin ideal; pentru patria sa, pentru naționalitatea sa, pentru cultura sa comună, — în fiecare popor sănătos, nevătămat de teorii absurde, disolvante, există, în mod latent, o profundă simțire, un izvor de idealitate, de armonie în sentimentele comune, de obștească siguranță și înălțare, un dor de viitor asigurat și strălucit. Pe măsură ce această trebuință a lui de idealitate pozitivă, națională, izvorită din firea lui proprie, din adîncurile ei cele mai nobile — este mereu ținută vie și tratată cu evlavie de cătră o puternică, înțeleaptă și patriotică clasă de conducători, de fruntași adevărați, de acelaș neam, de acelaș singe, de aceleași aspirații, poporul înaintează în chip normal. Atunci naționalismul e cu adevărat întruparea vie a poporului întreg, a dorului său adesea vag, adesea inconștient și negrăit dar adînc, istoric și de o elementară, de o vulcanică putere cînd răsună glasul țării, glasul celor ce îi simt poezia sufletului său, prorocia trecutului său, farmecul tot al vieții sale în proza luptei pentru hrană, în realismul intereselor de ordin material.

Am spus de mult că mulțimea nu poate fi considerată ca «suverană», că ea nu poate da nici măcar o indicație politică decît pe măsura *conducerii* de care are parte. În chestiunii de *sentiment comun*; de existență națională, de mărire, de viitor — o națiune poate exprima o dorință, pentru cuvîntul că asemenea sentimente comune există în mod latent în ea; ele pot decî fi armonizate și exprimate colectiv. Această comună dorință însă nu însemnează de loc *politică națională*!

Așa este în chestii generale de *sentiment comun*. D'apoî în

chestiuni de interese individuale, și de publice și zilnice interese materiale, concrete? De organizație politică? De procedare concretă, de înaintare sau întârziere în forme de guvernământ, în chestii externe, în reforme complexe? Ori ce om cu judecată normală trebuie să admită că asemenea chestiuni de interese individuale și interese generale cari reclamă știință, experiență și artă nu se pot rezolva printr'o voință a mulțimii, mai puțin printr'o teoretică a ei «suveranitate»; căci mai ales acestea nu sînt de loc chestii de sentiment, ci de pricepere, nu de «voință», ci de puțință.

Democrația, din potrivă, nu se adresează poporului; ea nu se adresează decît numărului, voturilor, samsarilor de vot, de gheșef-turi. Ea nu se adresează sentimentului comun, patriotic, național, existent — doar să-l înșele; ea se adresează intereselor individului; intereselor lui materiale: celor mai inferioare ca egoism, cari forțamente sînt ale lui și față de care interesele materiale ale altuia sînt ale altuia, iar nu ale lui, și între cari o armonie generală, o simpatie firească între milioane de indivizi, nu poate exista — doar într'o comună robie, în comunism; pentrucă averea celui ce o are e antipatică celui ce n'are, celui ce are mai puțin; de cînd sînt popoare pe lume și cit vor fi pe pămînt. Iar democrația, care, prin toată firea ei, nu poate exista decît cu voturile celor ce n'au contra celor ce au, trebuie să se adreseze lăcomiei, invidiei, bănuelii lor; ea trebuie să răscolească toate aceste patimi vulgare și să le ațîțe mereu și sistematic contra altor fii ai aceleiași țări, ai aceluiași neam; ea trebuie să se adreseze animalului din om, nu patriotului din el; căci tendința ei firească, inconștientă, nu-î, și nu poate fi, — oricît ar abuza de intervenționism, — să întărească Statul, naționalitatea; ci să-l distrugă; fie printr'un individualism anarhic, tăgăduitor a orice autoritate de Stat de dragul intereselor domnului individ; fie printr'un socialism egalitar, despotice, tot de dragul intereselor domnului individ; din veșnica revoltă a spiritului raționalist și a inimei pline de dorinți și patimi, absolut incapabil a înțelege natura și legile ei: natura popoarelor, natura Statelor și normele lor de existență și dezvoltare firească, națională.

Nimic nu este astăzi mai pozitiv stabilit în științele politice decît adevărul că singura politică serioasă este cea națională, căci e o politică de conformare la individualitatea deosebită a țării și a poporului; pe de o parte, o constantă preocupare de a conserva caracterul național, pe de alta, o bine cumpănită adaptare de inovații necesare.

Democrația adevărată, — oricît ne-ar asigura ea, la începuturile ei într'o țară, — n'are adevărată credință în neam și țară. Căci dacă ai avea, ea nu ar perverti mentalitatea poporului cu idei politice pe

cît de străine pe atît de false; ea nu ar submina credința lui în rostul așezămintelor sale istorice, în moravurile și tradițiile lui necesare și bune; ea nu l-ar duce pe țeran în rătăcire să-și lapede sumanul național și să îmbrace fracul democrat pentru că cei dintăi democrați în țară așa găsiseră de cuviință să înceapă, ei însuși, noua lor civilizație «națională», democratică. Ea n'are credință pentru că este «din princip» contra orî și cărei credințe, contra orî și cărei «superstiții», contra orî și cărei «minciuni convenționale»; cum n'are credință în monarhie și aristocrație ca forme firești într'un guvernămint; de fapt ea n'are credință nici măcar în existența ei proprie; de aceea, toate democrațiile mereu se plîng, mereu se tîngueisc că nu sînt «reale», că nu sînt «adevărute», că nu exprimă dorința matematică, «integrală» a numărului, a cifrelor oarbe, că sînt mereu «falșificate». Incapabilă de a înțelege adevărul, ca toți Abderiții din cari se trage, — cari cînd o preamăriau cînd o huleau, — ea-i numai «intellect» lipsit de orice conținut, de orice vlagă; îngimfătă și a toate știutoare, ca toate capetele goale și veșnic rezonante, ea mereu se laudă că ține la «știință», deși știința nu ține nimic la ea; dar democrația are mania parvenitului care mereu se fălește că fiind bogat (în voturi —) e în întimitatea aristocraților de neam, a savanților de rassă, deși aceștia sc uită la el peste umăr. «Știința» ei, a democrației, e incapabilă a pricepe un popor dacă nu i-o despica pîntecile să-i vadă rărunchii; — dacă nu i-o cerceta cu microscopul spre a stabii dacă «voința» numărului, a «exemplarelor omenesți» se află în așa numiții calices majores, în calices minores, sau e numai în cribrum benedictum... De fapt, «știința» democraților, biologia lor socială, după ce s'a făcut de rîs cu exploatarea teoriei lui Darwin care a eșit contra ei, azi după asemenea constatări umblă.—Așa înțelege rațiunea «pură» a savanților democrați intuiția, experiența, teoria lui Kant: «Alle Erkenntnis kommt aus Erfahrung»!

* * *

Naționalismul e credință fără rezerve, fără discuții. E o credință de stîncă în rostul adînc al religiunii, al moravurilor și obiceiurilor naționale bune; în destoinicia, în aptitudinile de cultură, în menirea și viitorul unui neam. Naționalismul vrea ca indivizii să-și caute singuri de treburile lor; ca, sub scutul legilor, dar prin energie proprie să ajungă, ciți aū sămînța hărniciei într'inșii, pe cît se poate personalități, dar personalități devotate națiunii, nu egoismului lor individualist; ca acestea să răsbească asupra celor ce *numerus sunt et fruges consumere nati*; căci numai pe măsură ce «inșii», indivi-

zi, «exemplarele omenești», dresate în cercul demagogiei nivelătoare, — vor deveni, *contra ei și a cercului*, ei însuși mai mult sau mai puțin persoane cu răspundere, cu sentiment de datorie, de o activitate coprinzătoare și temeinică, și mai presus de toate, iubitori de țară și de neam, poporul poate deveni el însuși o personalitate morală: o naționalitate, o distincțiune între triburi, seminiții și neamuri; o adevărată națiune alături de alte neamuri ale pământului; un popor *nobil*, cu o cultură proprie națională, alături de alte asemenea popoare tocmai în *aristocrația*, iar nu în *democrația și demagogia umanității!* Căci orî care ar fi părerea noastră, în parte, asupra progresului «egalitar» al lumii, cred că orî-ce cap luminat va admite *inegalitatea* ce există între națiunea lui *Goethe*, *Kant* și *Bismarck*, a lui *Bacon de Verulam*, *Shakespeare* și *Cromwel*, a lui *Descartes*, *Mirabeau* — și *Pasteur* pe de o parte, și între Unguri, Sirbi și Bulgari pe de alta; și iarăși într'aceștia pe de o parte, și între Țigani, Tătari și Hotenotoși pe de alta.

Aici e chestia chestiilor. Aici e marea răscruce a două lumi. Aici se întîlnesc și merg împreună mai departe, — une orî conștient, foarte adese inconștient, — bărbații mari de Stat și masele mari ale unui popor; toți patrioții cei adevărați, toți oamenii cu sentiment politic; toți oamenii cu sentiment normal; toți cei cu creerul în bună rîndială. — Ei nu discută mult și nu filosofează mult; ei nu-și pierd vremea despicînd un fir de păr în patru; ei nu sfarîmă o dorință vie, generală, de toți simțită instinctiv, în milioane de atomuri și de voturi, într'o colbărie de opinii și de poște, de interese individuale; *ei merg înainte*, cu mic cu mare; cu siguranța celor de un neam, a caracterelor întregi, de rassă. Căci drumul *lor* e drumul cel adevărat; e drumul croit de înaintașii lor, de vecinica fire a lucrurilor pe pământ, de istoria neamului lor. «*Vrem să fim și noi ceva în lumea aceasta, noi Romîni!*» — Noi Romîni, nu noi «oamenii!» — Atîta-î tot ce ar ști să spună, la rigoare, cei mai mulți cînd i-ai întreba ce-î naționalismul. Dar ce adîncuri de simțire și de fire întreagă, sănătoasă de popor se coprind în aceste vorbe! Ce stîlp de foc, ce astru ideal de lumină și căldură în negura vremilor ce vin! Departe, departe peste popasul celor ce, în democratica lor traistă cu merinde, n'au de cît palavre, și o ploscă de «idei» cosmopolite, care mereu se ceartă ca politicianii, — pentru interesele «celor mulți»; mereu se bat ca orbi, și cad zdrobiți alături de drum, prin șanțuri de lacrimi și de singe.

De sigur, drumul cel adevărat, cel național nu-î drept, nu-î larg, nu-e asfaltat, e strîmt și în serpentine și adesea gloduros, ca istoria

fiecărui neam ; cu suișuri, coborișuri ; cu opriri și întârzieri, adesea lungi și neplăcute, dar necesare ; căci e drum *noș* pe acest pământ ! E drum ce duce prin viață de popoare la viață proprie de popor ; la viață lungă, națională, nemuritoare ; nu prin teorii absurde, deadreptul la mormint !

Aici e chestia chestiilor. Aici e marea răscruce a două lumii. Aici se întilnesc, și o iaă pe o altă cale — toți visionarii, toți demagogii, toți nomazii rătăciți în politică, democrații radicali : pe drumul «umanității globale», al evoluției «mondiale» saă mai pe rominește : pe drumul pe unde și-a dus mutul iapa și Țiganul cîrlanul. — În naivitatea lor copilărească, fără călăuza sigură a sentimentului național și-a înțelepciunii politice, fără nici o orientare în lumea aceasta mare și complexă în care se găesc, ei sunt victimele unei beletristice politice, a sociologiei lui Monte Cristo de la Geneva.— Pentru ei, drumul istoric, strînsa continuitate a prezentului cu trecutul și a amîndurora cu viitorul — e o cale plicticoasă și obscură. Ei vor *s'ajungă* repede la «destinele omenirii.» De aceea s'aă suit într'un balon. «Evoluează» de minune. Mai curînd saă mai tîrziu, aă să debarce involuntar, de a berbeleacul, în oceanul «pacific» al anarhieî....

Repet, aici e chestia chestiilor față de care *toate* celelalte, orîcit de importante ar fi, nu sunt decît mijloace, nu sunt decît ținte trecătoare, popasuri. Politica practică cu aceste mijloace, cu aceste ținte imediate, actuale trebuie să se ocupe zi de zi ; lor trebuie să le dea toată luarea aminte, toată sollicitudinea, dar nu trebuie niciodată să le dea, de dragul teoriilor, soluțiuni care ar putea să compromită coesiunea morală, existența națională, viitorul unui popor. O politică patriotică nu seduce poporul a abuza de drepturile pe cari îi le dă ; nu-l ispitește la asalturi desperate contra însăși naționalității sale de dragul unui demos ; nu-l îndeamnă a-și risipi toată disciplina sufletească din veacuri, toate jertfele, conștiente și inconștiente, ale celor ce i-aă dat ființă, toată moștenirea celor ce vor veni, prin veacurile viitoare, la nouă viață individuală într'o străveche viață națională.

* * *

Epoca siguranței de existență națională a Engliterei a fost mai ales pe vremea cînd *Hume* putea zice că conservatorii englezî țin la monarhie fără a sacrifica *libertatea*, iar liberalii țin la libertate fără a sacrifica *monarhia* ¹⁾ — și bine înțeles ceea ce comportă acel regim mo-

¹⁾ *David Hume, Essays Moral, Political and Litterary (Of the Parties of Great Britain)* [Routledge], pag. 70.

narhic. Său cum zice filozoful Eduard von Hartmann: forma parlamentară a fost posibilă în Englitera de pînă acum pentru că nu erau decît două partide care *însă amîndouă erau deopotrivă de naționale și deopotrivă de conservatoare* ¹⁾

Tot astfel s'ar putea zice în ziua de astăzi: conservatorii și liberalii *să țină la popor fără a sacrifica naționalitatea* —; ceea ce însă nu se poate de cît înlăturînd din luptele politice clișeurile elinești de aristocrație și democrație «pură», păstrînd țării o formă națională de guvernămînt adaptată formelor cu adevărat civilizate, pozitive; și demarcînd partidele nu după doctrine politice «integrale» și deci univesale, lipsite de temeiu, nici după intervenționism sau individualism, — *ci întîiu după corectitudinea în guvernare; după aplicarea legilor existente; și apoi după mijloacele de a crea din «animalele politice» ale lui Aristotel supuși ai imperativului categoric ai datoriei: de a respecta condițiile de existența națională; ai datoriei de a-și căuta apoi de treburi, de treburile lor personale fără a aștepta pâne de la Stat; și în fine după mijloacele de a crea o națiune mare (națiune zic, nu demos!) dintr'un popor care are germeri de nobleță și mărire națională în sinul său, dar care e sfîșiat în partide și facțiuni bazate pe «idealul» numărului, și care scot la licitație orce coesiune morală, însăși naționalitatea poporului în fața numărului de partizani, — în fața a doua trei tabere în plin război civil, condus după strategia intereselor individuale, dar război civil în toată accepțiunea cuvîntului, război civil sistematizat, permanent și distrugător al naționalității.*

Dar cîți înțeleg pe de o parte realitatea, caracterul firesc, iar pe de alta înălțimea ideală a unei asemenea politici în ziua de azi, cînd filosofia politică franceză, trecînd dincolo de orî ce realitate spre concepția ideologică și imposibilă a unei egalități și fraternități «*du genre humain*», — și ovreiasca «*Interessen Politik*» (pentru indivizi) și ovreiescul «*Klassen-Kampf*» (războiul de clase) merg mină în mină, în admirație pentru «*concepția materialistă a istoriei și a vieții*», spre idealul unei «*organizațiuni democratice-sociale*», în fond sălbatice a «*exemplarelor omenești*»....

Ce caută națiunile tinere, ce caută mai ales Romîniî într'o asemenea companie? Ce caută mai ales aceia cari pe lingă *liberali* se numesc și *sînt* de fapt *naționali*?

AUREL C. POPOVICI.

¹⁾ Eduard von Hartman, *Zwei Jahrzehnte deutscher Politik und die gegenwärtige Weltlage*, pag. 119.

MOARTEA SOARELUI

(Leconte de Lisle)

Cu larma unor mări răzvrăitoare,
Al toamnei vînt, în plîngerî neştiute,
Cutremură, pe 'nţînse uliţi mute,
Copaci scăldaţi în singele-ţi, o soare!

Se zbuclumă 'n vârtejuri foî căzute.
În valuri purpurii, tremurătoare,
Supt sară 'n pacea ei biruitoare,
Vezî cuiburi mari pe vîrf de crengi ţesute.

O, cazî, făclie-a zilei, stea măreaţă!
Din rană-ţi curge'n făşii de aur glava,
Ca dintr'un piept iubirea 'nlrziată.

Murind, tu vei renaşte; însă, viaţă,
Văpaia, graiul cine iarăşi da-va
Celui înfrînt de cea din urmă dată?

C. TEODORESCU.

NEGURI

II.

A doua zi, cernea ploaie mărunţă de toamnă, şi gangurile, clasa îmi părăuă mai mohorite: umbrite de o mîhnire străveche, tainică, care izvora par'că din zidurile bătrîne, de cetate.

Pe geam, ve leam grădina nesfirşită, perduată 'n ceaţă; copacii negri, desfrunziţi, se înălţau ca apăsaţi de o durere de moarte.

Cernerea ploii se auzea ca o ferbere uşoară, şi în suflet simţeam acelaş gol, aceeaşi strîngere dureroasă îmi înleşta inima.

Şi, deodată, băgai de seamă că, împrejurul meu, se punea ceva la cale.

Îl văzui, pe cel care se repezea erî din fundul clasei şi se da de-a tumba ca un clovn — pe Hociung — că scoate, din pupitru, un mînunchi de luminări şi nişte colaci mici, şi că aprinzînd luminările, în veselia nemărginită a clasei, le lipeşte în şir pe bancă şi, după asta, în fie care luminare pune cîte an colac. Unul Bogonos, cu părul zbîrlit în sus, ţăpos ca un arici, pîndea la uşă.

«Ho...la-la-la, *fertich dija*, făcu Hociung înnălțînd mîiile în sus și întorcîndu-și capul tuns chilug în dreapta și în stînga. Și, deodată, ca o bombă se repezi dintre bănci, se dădu de citeva ori de-a tumba, și cînd ajunse în mijlocul clasei, sprijinindu-se în mîni și în cap, se înălță cu picioarele răschirate în sus și după ce stătu așa citeva clipe, sări într'un picior și trimise în toate părțile sărutări pe virful de getelor, într'un ropot răsunător de aplauze :

«Ascultați băeți, strigă după asta ; cînd o intra parintele Colivă, eu și cu Bogonos o să încep a cînta popește, pe glasul al optilea ; iar voi să ne țineți isonul așa, pe nas : iii...

— Pst ! vine»... făcu cel de la ușa.

Și cu toții fură într'o clipă în bănci. Ușa se deschise și în prag rămase înmărmurit «părintele Colivă», gros ca un poloboc, c'o bărbită mică de țap și cu fața stricată de vărsat. Și, în isonul clasei întregi, cei doi începură a cînta pe nas, bisericește, cit ce puteau ; cîntau cuvioși, cu capetele pe un umăr, cu mîinile împreunate pe pîntece, cu ochii ridicați spre bagdadie. Iar luminările ardeau pretutindeni, ca într'o zi de sărbătoare la biserică, tremurîndu-și para în cununii viorii, care băteau în verde uneori. Și isonul nesfirșit, al clasei întregi, bizilia ca un bondar uriaș, care rătăcea pe undeva pe sus.

Și deodată, după un răstimp scurt de înmărmurire, părintele se făcu nevăzut. Cîntarea amuți, luminările se stînsă într'o clipă și se mistuiră cu colacii cu tot. Și într'un amestec grozav de glasuri, într'o frămîntare grăbită, văzui toată clasa ridicînd pe sus băncile, așezîndu-le, îngrămădindu-le în ușa.

«St, vine cineva!» se auzi un glas.

Și în tăcerea adîncă care se așternu, se auziră răsunînd, pe asfaltul gangului, pași, apropiîndu-se, oprîndu-se dinnaintea ușei. Cineva vru să deschidă ușa, zgîlții de cîteva ori clanța. Apoi se auziră trei bătăi de pumn ș'un glas răstit și pe nas :

«Deschideți ușa, dobitocilor...»

În clasă nu se auzea nici o suflare, ca și cum ar fi fost pustie.

După asta, se auzi o zguduitură aprigă și porniră iar bătăi, minioase, și'acelaș glas, pe nas, începu a țipa, din răsputeri :

«Da deschideți ușa, netrebnicilor, că pun pe portar s'o spargă...»

Si la țipetele de-afară, deodată, răspunse, din 'năuntru, un glas subțirel :

«Suflă pe borta cheii...»

Si în pufniturile înfundate care tresăriră, glasul de afară se înălță mai plin de minie :

«Să știți, măgarilor, c'am să vă dau afară pe toți. Las că curăț eu școala de netrebnici...»

Si, după cite-va țipete și bătăi disperate, pașii se depărtară, și, în tăcerea care se făcu, porniră, împrejurul meu, glasuri încete : «Măi, am pățit-o... Ce ne facem ? Să știți că ne dă afară...»

— Mă, da prost măi ești, făcu un alt glas; dacă ne dă afară, avem vacanție...

— Ura băeți, vivat vacanția! Ho... la-la-la...» răcni deodată cel care făcea pe clovnul, și prinse a se da iar de-a tumba.

Și larma se innălță asurzitoare ca și cum n'ar fi fost nimic.

Seara, la masă, drept pedeapsă, ne-a ținut pe toții în picioare, într'un ungher al sofrageriei.

... Zilele treceau, una după alta, și nu mă puteam obișnui cu viața aceasta nouă, nici cu tovarășii mei de clasă. Veselia lor zgomotoasă mă îndepărta parcă, în loc să mă apropie, și-mi mărea sfiiciunea bolnavă. O vorbă, o întrebare care-mi venea pe buze, gata să izvorască, se întorcea deodată, în întunerecul din care eșise, ca speriată de larma ce mă impresura.

Afară cernea într'una bură mărunță de toamnă.

În timpul recreațiilor clasele rămîneau pustii, se îngrămădea cu toții afară, în galeria uriașă, făcută anume pentru zilele de ploae. Și eu rămîneam singur, în clasa goală. Din cerul jos, ploaea cernea cu un susur somnoros de codru, și, undeva în liniștea adîncă a clasei, țîriia încetisor, cu frică parcă, un greer, se oprea, un răstimp, ca și cum ar fi ascultat, ar fi așteptat, apoi își tremura iar chemarea sfioasă.

Și cînd ploaea contenia, cînd freamătul de codru înceta, unde-va, dintr'o streșină, apa picura cu răsunset dulce, melodios, asemenea unui glas depărtat de talangă. Și eu stam acolo singur, în ungherul meu, și mă gândeam acasă, cu sufletul pătruns de o jale amară, și, uneori, lacrimi ferbinți prindeau a-mi aluneca încet pe fața palidă, ca izvorite din peștera plină de întuneric, care o simțeam în ființa mea șubredă.

Profesorii nu trezeau nimic în mine. Numai pentru Herr Renner simțeam, citeodată, un fior de milă. Era, saracul, așa de bătrîn și de slab în hainele lui roase și înverzite!

«Ați auzit, bre, zicea, într'o seară, cine-va din fundul clasei; ați auzit cum a căzut, astă iarnă, neamțul pe gheață? Cît e de lung, s'a culcat pe spate. Și l'au ridicat de acolo doi cameri și l'au dus acasă pe sus, că nici nu se putea clinti, și numai atîta cîcă spunea: «Ai, capul, ai capul, ai capul!...»

Și în jur porniră risete.

Un altul spuse:

«Măi ați văzut în ce bojdeacă stă «esel du»? Tocmai în mahalaua Țicăului... E un glod, bre, pe acolo, de mă mir, cum dracul nu-și prăpădește neamțul ghetele...»

Și un al treilea zise:

«Da ați văzut ce fete frumoase are, neamțul dracului!... Cînci, știți ceva extra...»

Și împreunîndu-și, ca pentru cruce, trei degete de la mîna dreaptă, le duse la buze și le sărută.

Mi-aduc aminte de toți ceilalți profesori pentru care n'am simțit, nicio dată, nimic, nici o tresărire de dragoste.

Iată-l, parcă-l văd, pe subdirector, care ne era profesor de matematici: scurt, rotund ca o minge, cu fața de bulldog. Vorbea cu o trăgăneală jidovească în glas și își arăta mereu dinții înnegriți, încrețindu-și toată fața, ca și cum ar fi vrut să n.uşte. De câte-ori dojea pe cineva, începea la fel: «Îlilei, răule...»

Iată ce ne povesti, despre el, pe când eram în clasa a doua de liceu, Vasile Oancea căruia îi ziceau cu toții moș-Vulpoi, — moșul, fiind-că era cel mai mare dintre noi — avea vr'o nouă-spre-zece ani, — și Vulpoi, pentru-că avea întotdeauna un zîmbet plin de șiretenie.

Era strașnic povestitor moș-Vulpoi al nostru. Vorbea tacticos ca un moșneag, netezindu-și, din când în când, mustăcioara scurtă, neagră ca pana corbului, ori trecîndu-și degetele răschirate prin pletele lucioase, retezate la spate rusește. Când avea el chef de povestit, ne stringeam cu toții în jurul lui și ascultam, pînă tîrziu, povestirile lui despre vînători și hoți, spuse întotdeauna cu taină.

Iată ce ne istorisi, într'o seară, despre subdirector, înainte de repetitor, în lumina aurie a lămpii:

«Acu, să vedeți, ce-a pățit odată Cîrnu. O ținea minte cite zile o avea. Asta mi-a istorisit-o frate-meu: e istorie veche vra să zică.

Cîrnu dracului, avea, înainte vreme, obiceiul să facă dimineața inspecție prin dormitoare, să vadă cine nu s'a sculat la vreme. Și pe care îl găsea dormind, prindea a-l ciocăni cu'n deget în cap:

«Îlilei, răule, da acu-î vreme de dormit, ha? Nu ți-i rușine să dormi pînă la vremea asta... Ce-ai făcut chef astă noapte, ha?»

— Îs bolnav, domnule sub-director, făcea cela, buimăcit de somn, rîdînd un cap cit o baniță..

Și cîrnu:

«Îlilei, cui spui minciuni, răule? Bolnav ca dumneata să dea Dumnezeu să fiu și eu toată viața mea.»

— Zău, îs bolnav, domnule subdirector.

— Nu-mi spune mie minciuni, răule, că nu se prind. Acuma, uite, scapi mai eften: n'ai să bei cafeaua da a doua oară, dacă te-oî prinde, să știi că nu te duci în oraș, ba te trimet și la carceră, răule...»

Astăzi: «Îlilei, răule, scoală...» mine iar așa, poimîne, iar așa, — nu se mai puteau, bieții creștini, hodi hni de răul cîrnului. Acù, cînd dormi toată noaptea, calea valea, mai merge să te scoli odată cu găinile, da cînd ai fost pe unde și-a înțărcat dracul copiii și n'ai închis tu ochii, nici cit ai scăpăra, e cam greu, nu-î așa? Vra să zică: azi îl ciocănește și-l scoală pe unul, știi cînd îi omului somnul mai dulce, mine îl ciocănește și-l scoală pe altul. Pînă cînd, într'o bună dimineață, unul Răstoacă, — un zdrahon cit ușa asta, care cînd deschidea gura, parcă vroea să te inghită, așa probă de guriță avea:

«Măi al dracului de cîrn, zice, da pînă cînd are să ne tot ciocănească el în

cap și-o să ne strice bunătate de somn cu «Ililei» al lui. Cînd ție somnul mai dulce, lighioana prinde a-ți cînta la cap! Ia ascultați, măi băeți, sunteți voi oameni de înțelegere, ori măi bine să nu-mi mai stric gura de geaba?

— Cam greu, Răstocel dragă, să-ți strici tu gurița, făcu unul.

— Ia lasă mă gluma, că te cîrlesc drept în numele tatălui. Eū nu vād înaintea ochilor de necaz și ție îți arde de glumă. M'ascultați, ori vād dracului pe toți?

— Te ascultăm, Răstocel dragă, te ascultăm, da nu fă așa de frumușel la noi din buze, că ne bagî în groazele morții

— Ia lăsați, măi, gluma, să spue omul ce are de spus.

— Știți ce m'am gîndit eū, mă băeți? Să-i tragem cîrnului o mamă de bătae, de să nu-i mai vie pofta să ne strice el nouă somnul, cît o fi și-o trăi.

— Ura! să trăiască! izbucniră cu toții.

— Da unde-l găbjim, e vorba? îi dă unul.

— Știți unde? În gangul de din dos, strigă altul; de dimineată cînd îți scoți ochii în gang de întunerice ce-i... Pe-acolo vine cîrnul întotdeauna...

— Ura, minunat!

— Și știți cum îl potcovim? îi dă tot cel cu gangul. Îi aruncăm o manta în cap, și ni-l judecăm fără nici o grijă, că pe acolo așa de dimineată nu trece nici naiba.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Eraū vr'o patru, imi pare.

A doua zi dimineată, încă nu se scoborise nimeni și tus-patru așteptau jos, în gang, lipiți de perete, lingă ușa care trebuia să vie sub-directorul. Și Răstoacă se aținea cu mantaua. Aū stat ei cît aū stat acolo, și numai ce s'aud afară niște pași și cineva tușind și tîrîndu-se, și eacă-tă Cîrnu, scărpinîndu-și gîtul cu fața încrețită, cum are el obicei.

Și cît te-ai șterge la un ochi, Răstoacă i-a și pus mantaua în cap, și cînd s'a lăsat peste el, l-a și turtit la pămînt și de-acolo a început a-i căra și a-l întreba cu glas schimbat:

«Ai să ne mai strici, cîrnule, somnul? Ha, ai să ne mai strici somnul?»

Iar cîrnul se zvîrcolea sub manta, și se opintea gemînd să se ridice. Da cum dracul să se poate ridica, cînd îl avea pe Răstoacă.

Ei și ce se vād măi spun? Cînd l-au făcut ceia scăpați, ca din pușcă a pornit. Și cică n'a spus nimănui nici o vorbă despre chelfâneala care a mîncat-o, și nici de trezit n'a mai trezit pe nimeni.

Răstoacă horăea acu cu gurița căscată pînă la vremea mesei, de se cutremurau geamurile, de parcă cînta cine-va dintr'un trombon, și nici pomeneală să-l supere care-va. De atunci trebuie să fie măi bine de zece ani, și nici în ziua de astăzi Cîrnu nu măi strică somnul cuiva.

Pe toți ceilalți profesori, parcă tunase și-i adunase.

Așa, de pildă, cel de științe-naturale, domnul Busuioc, în totdeauna picura în clasă de somn. Parcă-l vād: mărunt, cu fața palidă și păroasă, cu ochii veșnic roșii, în cercăne vinete.

Pe cînd eram în clasa a III-a, într'una din zile, după ce strigă catalogul, prinse a motăi și, la urmă, adormi de-a binele, cu nasul în catalog. Atunci Hociung, care era capiștea tuturor răutăților, s'apropie tiptil și începu a-i gîdili, cu o bucățică de hîrtie, nasul, încet, de la virf și pînă între sprincene ca și cum s'ar fi plimbat o muscă. Și, după un răstım, domnul Busuioc crăpă un ochi și se plesni c'o mînă peste nas; iar Hociug se piti îndărătul catedrei. Stătu așa cite-va clipe, apoi prinse a se ridica încet, cu limba scoasă, cu ochii rotunzi, și văzînd c'a adormit iar, începu, din nou, a-l gîdili, și iarăși se crăpă un ochi și-o mînă s'abātu peste nas; iar Hociug să cinchi cît ai scăpăra, după catedră. Și cînd la o pufnitură mai mare de rîs, domnul Busuioc se trezi de-a binele. Hociug se tirî pe brînci și se ivi în banca din fund, cu fața serioasă.

De istorie îl aveam pe domnul Xenofon Ilescu; clipea iute din ochii mici, fără gene, vorbea repede, pe virful buzelor subțiri, zîmbind, și-și ră-sucia mereu favorițele roșcate, ca și cum ar fi tors din ele niște fire nevăzute. Nu explica niciodată, punea pe cine-va să cetească și dînsul își răsucea favorițele, clipind, gîndindu-se aiurea parcă, gata să-l fure somnul.

Din pricina că nu vedea bine, la dînsul în clasă se petreceau fel de fel de comedii.

Dacă lipsea cineva, striga un altul «prezent» și el habar n'avea.

La dînsul se spunea lecția din bancă. De aceia nu învăța nimeni: cel ascultat își răsucea cartea de spatele celui din față și cetea schimbind numai pe ici pe colo cite-o vorbă ori cite un crîmpei. Dacă trebuia să spue lecția unul din banca întii, atunci se ridica creva din altă bancă.

Într'o zi, însă, ni s'a infundat. Din treizeci, erau în clasă numai zece. Xenofon Ilescu intră tîrîindu-și nițel piciorul drept, răsucindu-și favorițele și clipind, ca de obicei; se urcă pe catedră și începe a striga catalogul;

«Antoni»,

— Prezent.

— Atanasiu.

— Prezent.

— Bilciurescu.

— Prezent.»

Toți prezenți, și în bănci numai zece.

Și deodată se oprește, prinde-ă clipi mai repede și își întinde favorițele de parcă vrea să le smulgă, și deodată răcnește:

«Cum se face asta, mă rog? În bănci, numai zece din treizeci și, cu toate acestea, e toată clasa prezentă, nu-i așa?»

Nu răspunde nimeni.

«Sînteți cu toții prezenți, nu-i așa?»

Aceiași tăcere.

«Buun... Vra să zică sînteți cu toții aici?»

Și deodată să răstește, bătînd cu creionul în catedră:

«Să se ducă cineva să-l cheme pe domnul director.»

Unul din elevi, se repede pe uşă, ca zvirlit de spete de nişte mîini nevăzute.

«Vra să zică sinteţi cu toţii în clasă?»

Aceiaşi muţenie adîncă. Aşteaptă să vie directorul, — directorul, pace — nu vine; dar nici cel care plecase sa-l cheme.

Şi după cîteva minute, cu o tresărire de nerăbdare, ia catalogul, îl smulge parcă, şi se face nevăzut pe uşă strigînd: «Să nu easă nimeni din clasă!»

Eu stam incremenit, la locul meu, şi mă uitam cum ies, vin, se frămîntă se ţese în toate părţile, şi deodată bag de seamă că's toţi în clasă.

Cineva face, intrînd în fuga mare pe uşă:

«Pst, vin!»

Îi văd sărînd peste bănci, alergînd, izbindu-se unii în alţii, îngrămădin-du-se, şi cît ai clipi, sînt cu toţii la locurile lor.

Uşa se deschide şi intră directorul, c'o mină la spate şi cu cealaltă netezindu-şi încrunţat favoriţile, şi după dînsul domnul Xenofon Iliescu, clipind repede:

«Unde sînt ceilalţi? întrebă domnul director pe nas, oprindu-se în mijlocul clasei.»

— Sînt aici cu toţii, răspunde cineva.

— Da, sînt aici cu toţii? Domnule Iliescu, fii bun, te rog, şi dă-mi catalogul, Antoniu...

— Prezent»

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Domnul Director ridică ochii şi-şi lasă apoi pleoapele, ca şi cum ar zice: «Bine, te văd.»

— «Atanasiu.

— Prezent.

— Bilciurescu.

— Prezent.»

Strigă tot catalogul, — prezenţi cu toţii.

Se întoarce către domnul Xenofon Iliescu, care-şi trage cu îndărmire favoritele şi-î zice încet, ridicînd din umeri:

— «Apoi bine, monşer, sînt prezenţi cu toţii.

— Cu toate astea nu erau decît zece adinioarea, murmură domnul Xenofon Iliescu; i-am numărat.

— Hm!» face domnul director şi, deodată, prinde a striga; unde vă treziţi, haimanalelor? Aşa se învaţă carte, măgarilor? Cine-a lipsit netrebnicilor? Cine-a lipsit de-aici? Cine-a lipsit Vrîncene?

— N'a lipsit nimeni, spune cu jumătate de glas Vrînceanu.

— N'a lipsit nimeni? Aū fost numai zece din treizeci şi n'a lipsit nimeni. Eşi din bancă, măgarule...»

Era un băieţuş slab, străveziu, c'o faţă ca de ceară şi cu nişte ochi mari, negri, arzători. Era bursier; singurul bursier dela noi din clasă.

«N'a lipsit nimeni? strigă domnul director la dînsul cu vinele frunţii umflate: n'a lipsit nimeni, fecior de spălătoreasă ce eşti? De ce spu-

minciuni, idiotule? De ce spui minciuni? Unde te trezești aici? In mahala, la măta și la tată-tu?»

Și două palme plesniră peste obraji fără pic de sânge.

«N'a lipsit nimeni? Ha? N'a lipsit nimeni?»

Și alte două palme plesniră ca un biciu, și domnul director eși trintind ușa.

(Va urma)

N. N. BELDICEANU.

RĂSPLATA

«Măria Ta, e-un om străin afară
Și spune că-ți aduce-o mare veste
Și-un scump plocon dela un cap de țară;
Ținea un sac, zicînd că 'ntr'însul este.»

«Să vie!» — Și pe cînd grăbit armașul
Leși să-l cheme, iată din iatac,
Veni chiar Doamna și cu copilașul,
Căci Vodă întrebuse ce mai fac.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

«Noroc! Aduce chiar la timp ploconul!»
Zimbi, 'ntorcîndu-se spre ei, Mihaî,
Și sărută și Doamna și coconul.
— Așa e cînd ajunge omul craiî.

Și iar intră armașul, iar, deodată
Cu el, venea, în portu-i de Secuî,
Un om cu-o sarcină înfășurată,
Și se închină 'n fața Domnului.

Și, la un semn, pe-o masă își așează
Ploconul, dezvălîndu-l în tăcere...
Un cap de om! — Și un fior de groază
Trecu prin sală la acea vedere.

«Andreî!» grăi încet armașul; dar
Mihaî părea un chip tăiat din stîncă,
Pîn'ce un plîns innăbușit și-amar
Îl zmulse din tăcerea lui adîncă.

«De ce plîngi?» — «Mă gîndeam», răspunse Doamna,
«Că tot așa pot să te văd pe tine

*Ori copilașul; cît o frunză toamna
Norocul nostru'n lumea asta ține.»*

*Atunci stătu Mihaï pe gînduri dus.
Privirea-î se 'mpînzi de lacrimi calde,
Cum prinde 'n urma roșului așus,
Amurgu 'n stropi de rouă să se scalde.*

*«Săracul popă!» zise cu durere.
«Săracul popă!» și stetea pătruns
De taina și de veșnica putere
A celuia de minte nepătruns.*

*Apoi, întors către armaș, a zis:
«Te du, luînd un pîlc de-oșteni cu tine,
Și-aduceți trupul bietului ucis,
Să l îngropăm precum i-se cuvine.*

*«Ascult, Maria ta», răspunse'n grabă
Armașul, «și îndată vom fi gata.
Măria Ta, Secuiul mai întreabă
Cam cît de mare o să-î fie plata.»*

BCU Cluj / Central University Library Cluj

*Atunci părea un fulger că s'aprinde
In ochii lui Mihaï: «Să-î spuî că dreaptă
Va fi răsplata Craiului! Il prinde
Și plata să și-o iee după faptă!»*

I. CORBEA.

REVISTA GENERALĂ

Elveția reacționară

Publicul cetitor al «Vieței Romînești», tratat de d. Stere cu Dicey și Lloyd spre a fi convins că Elveția e un Eldorado al «democrației» va fi cetit cu uimire titlul acestei notițe. Declinîm paternitatea lui; noi l'am tradus numai dintr'o revistă englezească în care el sună «*Reactionary Switzerland*»... și sub care titlu sugestiv ni se spune că este «suprinzător și deplorabil» a afla din articolul scris de Mrs Ida Huster Harper în *North American Review* că Elveția este nespus de reacționară (*hopelessly reactionary*) în marea chestie a cetățeniei femeilor; ș'apoi ni se servește un extras din acel articol din care reținem «că Elveția este așa de departe de a fi o republică ideală încât numai în două din ale ei 25 de Cantoane o femeie are voie să-și încaseze și să-și controleze leafa ei! Numai în două Cantoane din 25 ea este admisă ca măturie la judecată; în nici un Canton ea nu are drept de protecție egal cu

al bărbatului asupra copiilor ei; femeia aproape nu are drepturi de proprietate și n'are dreptul să dispună prin testament de propria ei moșie; lefurile ce se plătesc femeilor sînt numai $\frac{2}{3}$ din cele ce se plătesc bărbaților pentru acelaș lucru; și în mai multe ocupații, ele nu primesc decît un franc pe zi (ce mai democrație egalitară!...); femeile sînt pedepsite pentru prostituție, *bărbații însă nu...* (unde rămîne virtutea egalitară?!); ș'apoi femeile nu au nici un fel de vot și nu sînt eligibile pentru nici o slujbă...

Bietele femei au făcut acum vre cîți-va ani mari stăruinți să asigure legi mai egalitare (*to secure more equal laws*) dar n'au izbutit de loc...

«Viața Romînească» de ce n'o fi informînd pe cetitori săi despre asemenea constatări ce se fac într'o revistă pe care colegii noștri, întru luminarea publicului, o primesc regulat?...

Iarăș d. C. Stere.

Revista lunară cu litere roșii nu are de data asta decît un sfert de coloană de «urbanități» la adresa mea. Dela cele 30 de colonete, cu cari începuse asaltul în potriua mea, o respectabilă apropiere de cerințele «aristocratice» ale cuviinței în polemică. Nu le mai resping măcar căci sînt atât de caracteristice pentru socialista «gîndire cinstită» încît se prind ca mazărea în perete,

În schimb însă, d. Stere se amestică, pentru a doua oară, în scurta polemică dintre «*Neamul Romînesc*» și «*Sămănătorul*». Fără să știe de unde a pornit polemica, cine ce zisese dintr'o parte și dintr'alta, d-sa reproduce cele două notițe publicate de noi pentru «*Neamul Romînesc*», în scopuri foarte «literare», «științifice», firește...

Așa procedează oamenii «de știință»? Eu știam că așa procedează cei obișnuiți să prezinte chestiile «gazetărește», — cum ar zice sacerdotile «gîndirei cinstite»...?

Și încă una. D. Stere se ocupă de Imperiul Habsburgic și de politica Romînilor, combătînd «*irrendenta romîină*» și arătînd cât de greșită e politica anti-austriacă. E un articol cuminte din multe puncte de vedere. Eū însumi nu am pus chestia națională încă. O să-î vie rindul, la timp oportun.

Am însă să fac două observații referitoare la cele susținute despre mine în acest articol al d. Stere. Neapărat că eu în cartea mea germană «*die Vereinigten Staaten von Gross Osterreich*»: «vorbesc cu o mișcătoare duioșie despre bătrîna noastră a (Romînilor de peste munți) Monarhie Hasburgică». — Așa este. Pentrucă noi, cele patru milioane de Romîni de peste munți, suntem politicește supuși acelei împărății și îi sîntem supuși cu credință de veacuri multe la rînd.—Ori care ar fi nemulțumirile și luptele noastre de azi, noi știm prețui importanța acelei împărății pentru noi, Romîni de peste Carpați, precum și pentru Romîni din regat, pentru întreaga Romînie. Apoi mai știm și simțim că ceasurile asupririi ungurești sînt numărate.—Iar eu în special n'am cerut recunoașterea calității mele de Romîn în Romînia. Prin urmare, eu trebuie să mă mir că d. Stere, care e profesor de drept constituțional, se miră de lucruri pe cari le știe; eu trebuie să mă mir că d. Stere îmi «impută», cum zice d-sa, că țin așa de mult la existența împărăției Hasburgice. D-sa cam știe de ce țin și

cum țin la ea, și arată chiar în articolul de care vorbesc, că chir și *România* trebuie să țină la ea, că *nu poate*, fără mari pericole, face politică anti-austriacă. Atunci?...

Cât pentru felul cum văd eu «*soluțiunea*» problemei naționale a *tuturilor* Românilor, — eu însumi nu m'am pronunțat încă. Am arătat însă cum o văd alți Români și unii străini distinși. Că înclin și eu spre o asemenea părere? Apoi asta fiind «o muzică a viitorului», cum ziceam și cum convine și d. Stere, o vom discuta în viitor, afară numai că Kossuthiștii de la Budapesta, socialiștii și evreii de la Viena, protejați de împăratul Francisc Iosif, — precum și Sirbii și Muntenegrenii de la sud și intrunirile domnilor Policrați și ale altor democrați, nu vor fi desființat pînă atunci, în alianță cu Rușii, Imperiul Habsburgic, în cât discuția noastră să fie de prisos...

«România și Neamul Românesc»

D. Căpitan *Alexandru S. Lupășcu*, unul din ofițerii noștrii cari se ocupă cu drag și în mod serios cu chestiuni politice militare, a scos de sub tipar o interesantă carte sub titlul «*România și Neamul Românesc în legătură cu Statele și popoarele vecine sau conlocuitoare.*» Deși nu ne putem identifica cu toate observațiile și conlucsiile autorului, găsim însă multe din ele întemeiate. Arătînd ridicarea Bulgariei la rangul unui Stat tînăr dar puternic, făcînd o comparație între forțele militare ale acestuia, ale Serbiei și ale României autorul conchide că *România are nevoie de o armată compusă din 7 corpuri, adică din 14 divizii bine organizate, echipate și armate* precum și de întărirea apărării coastelor Mării Negre. Căci autorul prevede că o să vină o vreme cînd România nu se va putea mîrgini, față de aceste State, la un rol defensiv, ar putea fi constrînsă de împrejurări la o ofensivă. Cartea coprinde 249 de pag. și e tipărită la Galați, la Schenk.

Cuvîntări înțelepte

D. *Moise N. Pacu*, fost deputat, senator și profesor, a adunat într'un volum de peste 200 pag. mai multe cuvîntări pe cari le a ținut la diferite ocașuni. D. Pacu este fiu de țărani romîni din Basarabia, și încă unul dintre aceia care, ajuns prin muncă și înțelepciune, la trepte considerabile în țară, s'a străduit după putință a răspîndi adevărată lumină în popor. Cuvîntările aceste, fără mari pretenții literare și retorice, sînt izvorite dintr'un suflet sănătos, dintr'o inteligență disciplinată de voință. Fiecare din ele are un cuprîns religios-moral, didactic sau de interes patriotic. Îți fac impresia acelor nenumărate scrieri religioase-morale ce apar în țările germanice în scop de propagandă practică și cari au contribuit și contribuie atît de mult a întări caracterul național al acelor popoare. Numeroase citate din Sfînta Scriptură și din literatura laică fac din aceste înțelepte cuvîntări o foarte prețioasă lectură pentru popor, mai ales pentru preoți, învățători, pentru toți cei ce vor să aibă parte de o asemenea lectură în limba noastră, în care tocmai acest gen atît de folositor pentru cultura sufletească este, din nenorocire, atît de neglijat.

AUREL C. POPOVICI

„MINERVA” INSTITUT DE ARTE
GRAFICE ȘI EDITURA
B-dul ACADEMIEI 3.—EDGAR-QUINET 4.—BUCUREȘTI

A APARUT :

POEZII

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Mihail Eminescu

EDIȚIE ÎNGRIJITĂ DUPA MANUSCRISE DE

I. SCURTU

PREȚUL : LEI 1.50.

De vânzare la toate librăriile din țară

„MINERVA“ INSTITUT DE ARTE GRAFICE
ȘI EDITURA

B-DUL ACADEMIEI, 3. — EDGAR QUINET, 4. — BUCUREȘTI

A APARUT :

POEZII

DE

Costache Negruzzi

Prețul : Lei 1.50.

SAPHO

DE

Alphonse Daudet

TRADUCERE DE

Em. Gârleanu

Prețul : Lei 1.50.

Impresii Literare

DE

Isabela Sadoveanu

Prețul Lei 1.50

**OAMENI
ȘI LOCURI**

DE

Mihail Sadoveanu

Prețul Lei 2.—

Critice

DE

Titu Maiorescu

VOL. III.

Prețul : Lei 1.50.

De vânzare la toate librăriile din țară.